

"לחיות בעיר"

לקראת סיום תכנון הישיבה – למרות המאבקים והמגבלות הצפויות ואשר אכן היו – היה לי ספק אם אזכה בהזדמנות דומה: בנין שהוא עדכני, רוחני ושימושי; מקום תפילה, לימוד ופנימיה – מול רחבת הר הבית והכותל. העתיד נראה אפור ובנלי. השאלה הייתה מה הלאה? היכן האתגר? בשלב זה פניתי שוב לציור כאמצעי לביטוי ולכן גם כפורקן החרדה הפנימית בפני הריק – ריק שפירושו אצלי, קיום ללא יעד או סיבה למעט הקיום עצמו. מעלתו של הציור שאינו נדרש אלא לנייר או בד וצבע. חסרונו הבדידות המלאה של היוצר מכל מגע חברתי. לפיכך ברור היה לי שאצטרך להעסיק את עצמי בפרויקטים נוספים. בפועל חלקתי את זמני בין ציור מחד ואדריכלות מאידך, שעיקרה בשלב זה היה השלמת תכניות ביצוע של הישיבה. ובנוסף התחלתי, ביחד עם צוות קטן, בהכנות להוצאת כתב עת על נושאים אורבניים.

לצורך ההוצאה לאור של כתב העת הקמתי עמותה שלא לכוונת רווח, עם קבוצת מייסדים שגייסתי מבין מכרי – מקצתם מפורסמים ומקצתם פחות. שנה לאחר מכן כבר היו לי מספיק מודעות לכיסוי הוצאות הצוות והדפסת החוברת הראשונה ב-50 אלף עותקים שהופצו ללא תשלום כמוסף של מנויי 'הארץ'. הכוונה הייתה לפרסם ירחון אבל בפועל הצלחתי להוציא במשך שנה – 1976 – רק חמש חוברות, כאשר את כולן ממנתי מכספי המודעות שניתנו כמעט כולם כתרומה. המטרה של כתב העת הייתה לשלב בין עיתון מחאה מחתרתי המודפס במכונת כתיבה והתייחסות של פרסומים כגון "ניו יורק מגזין" מייסודה של חבורת גרפיקאים חברים לכיתה של נורה בתקופת לימודיה בתיכון בניו יורק והשנה הראשונה במכללת 'קופר יוניון'. התוצאה מבחינתי לא הייתה מזהירה לא בתוכן ולא בצורה.

חודשים רבים לפני הדפסת החוברת האחרונה כבר היה ברור שהמדובר בציבור קטן של כמה מאות מינויים בנוסף לכמה מאות קוראים מזדמנים. סך הכל אולי אלף איש. אמנם ניסיתי לשתף פעולה עם כתבי עת ותיקים מתחום הספרות. אבל לצערי התברר שהתפוצה של אלה קטנה עוד יותר. לעת זו התייעצתי עם אחד ממכרי המקורב לתפוצת כתבי עת ועיתונים בחו"ל. ממנו למדתי על האומדן המקובל לפיו יש סיכוי למכירה של כל נושא ל-1% של המשפחות. מכאן ש-1000 המינויים והקונים של 'לחיות בעיר' כיסו למעשה את פוטנציאל המשפחות בתל אביב. על מנת להגדיל את התפוצה הייתי נאלץ להפוך את החוברת לשבועון שעסק ביצור מסעדות ותרבות ורצוי כמוסף לעיתון יומי כלשהו – אלטרנטיבה שהייתה גוזלת את כל זמני וגרוע יותר גם לא מצאתי בה כל עניין.

אחת ההפתעות, באותם ימים, הייתה הזמנה מטעם מכללת 'פראת' לקיים בארץ קורס ארכיטקטורה בן סמסטר אחד, עבור תלמידי שנה רביעית. תחת הכותרת 'פראת' בישראל' בדומה לתוכניות מקבילות שפעלו בהצלחה בפינלנד, קפריסין, איטליה וארצות אחרות. ההצעה הייתה פרי יוזמתו של פרופ' סירני כץ הזכור לי לטובה מתקופת הלימודים – האיש שפגשתי בכל ביקור בניו יורק וגם הוא היה מגיע מדי פעם לביקור בארץ. הידידות עמו אפיינה למעשה את כל ציבור הסטודנטים לאדריכלות. כתוצאה מכך נבחר לעמוד כראש הפקולטה אבל לרוע המזל נפטר זמן לא רב לאחר מכן ועמו ההזמנה לקיים כאן בארץ את אותו קורס. עם זאת עדיין עתידים חילופי המכתבים בינינו להיות לעזר רב כאשר החלטתי לימים לייסד בעצמי מכללה לעיצוב ואדריכלות – נושא שאפרט בהמשך בפרק נפרד.

מגזין אדם וסביבה

לחיות בעיר

גוי-התערוכה... לא גנים ולא תערוכה • סך דוצה חכשי מסתובב בעיר • • • • •
אלימות (מסוגנות) נגד אלימות • הטוה בעיר • שחק אותה... צלם אותה • • •

אביב תשל"ה 1975 • חס' 1

3.50 ל"י

האם הופכת תנ-אביב לתנ-אשבה? -
(300 טון לכנור הצטברים יומיום)

לעיון בדפי החוברת ראה נספחים.

תוכן

כפה אדמה

אביב תשל"ה 1975 מס' 1

עמוד 6

לטייל בעיר: תל-אביב

הגדולה בערי הארץ, עיר עזובה ומוזנחת ותושבים שהם במקרה הטוב אדישים ובמקרה הרע עוד מוסיפים לכלוך המצטבר בתל-אביב בקצב של 300 טונות ליום.

עמוד 12

לשוק בעיר

העיר יכולה להיות גם מקום נעים. פסיפס צילומים על ילדים משחקים מגיל 8 עד 80.

עמוד 13

לנשום עמוק

"אל תנשום את זה אם אינך יכול לראות את זה" - משפט זה מתאמת יותר ויותר בארצנו, אשר בה שלטון יחיד על איכות האוויר למכוניות, תעשייה, מפעלי כוח ומקורות זיהום אחרים.

עמוד 14

זכרונות נוגים מגני התערוכה

מסע-בזמן ליריד המזרח הראשון שהוקם לפני 40 שנה, כיריד ארעי אך מלהיב ביותר, ליד נמל תל-אביב. עתה הוא נעזב לכליה וניוון. אחד הזכרונות הנפלאים של תל-אביב משנות השלושים הולך ונגזל מתושביה.

עמוד 20

להאריך ימים בעיר

מידי שנה הולכת וגוברת האלימות ברחובות - מדריך לקוראים על דרכי ההגנה העצמית.

עמוד 24

הכתובת על הקיר

הצעה מעשית לאבות העיר לפיתוח אמנות הכתיבה על הקירות.

עמוד 28, 29

העונה בעיר

מדור פרסומי ולא כל-כך פרסומי על ענייני העיר ועונת האביב.

עמוד 19, 23

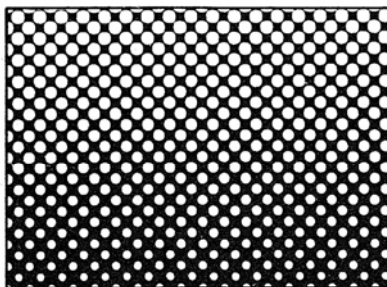
לדעת

מכתבים

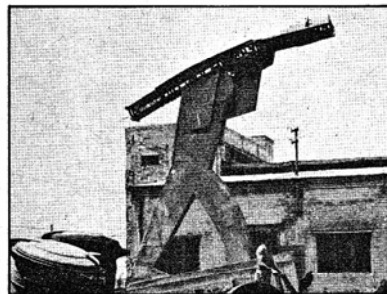
עמוד 6

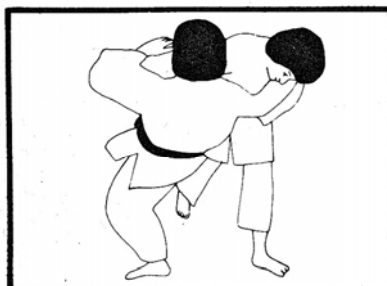
עמוד 13

עמוד 14

עמוד 20

אל תלכי אל הסבתא - כפה אדמה -
אל תצאי אל הרחוב,
שבי בבית עם אבא - כפה אדמה -
עם הרבה יותר טוב.

פי בישר שלנו - כפה אדמה -
אין עצים ירקים,
רק פרזל ואפלט בו - כפה אדמה -
ומסורים שורקים.

ופתחים לא ישנם בו - כפה אדמה -
ולא דשא וגן,
ואויר לא צלול בו - כפה אדמה -
ותחול לא לכן.

לא זאב, פי אלפי זאבים בו - כפה -
סוככים בשוקים
וזורקים נירות וקלפות ואפפה
ואינם מנקים.

או נוסעים במכונית (ספיד 170)
מעשנת מא...
בקצור - קל הנזיל זאבים האורכים
לקפות אדמות.

אל תלכי אל הסבתא - כפה אדמה -
אל תצאי אל הרחוב,
שבי בבית עם אבא - כפה אדמה -
עם הרבה יותר טוב.

וכשאבא בערב ישוב, כמו תמיד,
ויאמר אל הלב
בקשיהו - כפה אדמה - שיקפיד
לא להיות זאב !

דידי מנוסי

לדנתי...

נוסף לאיתולי ההצלחה המרבית מאליהם שאני שולח ליוזמיו של מפעל כה חשוב, שחסרונו היה מורגש מאוד עם גידול הבעיות של חברה תעשייתית אורבנית, אני נענה בשמחה גם להזמנת העורכים "להרהר בקול רם" על מה שהייתי רוצה לראות בחוברת כזאת.

מובן מאליו שהרבעון צריך להכיל את כל הנושאים שהוא מכיל ועוד כיוצא בהם. אבל נושאים אלה, בהיקף של ה"כיסוי" הניתן להם, מקומם יכירם גם במוסף שבועי או בעתון יומי. כדי לתת לרבעון הצדקה מערכתית על היותו רבעון, חייב הוא להכיל גם חומר עיוני המסוגל "להזיז" את הקורא עד לחוברת הבאה, בעוד שלושה חודשים. עצם קצב היציאה לאור של החוברת מחייב שלא תהיה זו כל כך תגובה על אירועים שוטפים או סקירה "בעין מהירה" שאין כעתון היומי מקום מתאים לה, כמו מדריך רציני להיחלשות טובים יותר. חומר כזה צריך לפנות לא רק אל הקורא ולעורר אותו לרגישות פעילה כלפי הווייתו האורבנית – אלא גם להיות אתגר מקצועי לדרג המתכנן והמחליט ברשויות המתאימות. למשל, שאלת האשפה. נוסף לכיסוי המוצלח לכשעצמו של תחום פרובלמטי זה בחיי העיר, האם לא כדאי לכלול גם ניתוח תקציבי המראה כיצד ניתן לחסוך בתחומים אחרים ולכוון אמצעים לתחום זה, או כיצד ניתן לייצל את איסוף האשפה גם בתנאים, בתקציבים ובציוד הקיימים? שולל כן, עלולה תשובת האחראים להיות פשוטה ומשכנעת מאוד: "נכון, צריך. אבל בקופה אין פרוטה – הרי אתם יודעים מה מצבן של הרשויות המקומיות – בקושי אנו מצליחים לקיים את השרותים ברמתם הנוכחית. אי אפשר להוציא מים מסלע. אילו הייתם אתם במקומנו, לא הייתם מסוגלים להשיג יותר".

תפקיד החוברת, במקרה כזה, הוא להראות שאפשר להשיג יותר, גם באמצעים הקיימים. תמיד יש אפשרות לייצל יותר, לשכלל את הארגון.

בכן, אגב, יהיה גורם מדרבן גם לגבי הקורא הרגיל. אם יראה לו אלטרנטיבות, ולא רק מצב פסול, ידרבן אותו הדבר לדרוש שינויים, בעוד שבמצב הקיים הוא נוטה להשלים עם הקיים בהיותו משוכנע שאין ברירה. גישה כזו גם תגרוור את האזרחים לויכוח. ויכוח ציבורי, לנוכח עיני מאח אלפי האזרחים, מוליך גם למעשים.

רשימות "עומק" אלו חסייענה לחוברת גם מבחינה עיתונאית – מקצועית טהורה, שכן הן תעשרנה את הסכסורה שלה. כל עתון הראוי לשמו מהווה "סכסורה" מגוונת של חדשות קצרות, חדשות "מלאות", סיפורי רקע, מאמרי פרשנות קצרים וארוכים, פיליטונים, מאמרי מערכת וכו'. כך נוצר אופיו המגוון הטיפוסי של עתון. אנו רגילים לעתון עד כדי כך, שלפעמים נדמה ל"אדם ברחוב" שכדי "לעשות עתון" די בכמה רשימות ובכמה חצלומים, והרי לכם עתון. אני מקווה לראות רבעון זה מתפתח תוך זמן לא רב לכלל גיוון מרחק, שיהפוך אותו לשם-דבר.

בועז עברון

האגודה לקידום תודעת איכות הסביבה בישראל

אליעזר פרנקל, יו"ר; עמי שביט, גזבר; ג'ואן ירון, מזכיר; מיכה ברעם; משה שלגם; בן קריגר; דן ריזינגר.

אזהדי האגודה:

אדם אייל, אדריכלים ומתכננים בע"מ

תכנון ד. איתן בע"מ
"בזק", מכון להענקות שמש ג.ל. גוטמן, אדריכלים בע"מ
ח. גולדשטיין-י. גונן, מהנדסים יועצים בע"מ

ריינר בארני ב. בע"מ
א. ורשבסקי-י. אכברט, הנדסת בנין בע"מ

נחום זולוטוב, אדריכלים בע"מ
חברה כללית להשגחה (בישראל) בע"מ

דן טנאי, אדריכל ומתכנן ערים אינג' עוזי טמיר, מהנדס חשמל משה ורות שלגם – עורכי דין יצחק ישר, אדריכל

ש. ירון-י. שמעוני, מהנדסים יועצים בע"מ

י. לוטן, ארכיטקט בע"מ
כץ-מזור, אדריכלים ובנין ערים בע"מ

סעדיה מנדל, אדריכלים בע"מ
א. ניב, אדריכל בע"מ
מ. נדלר, ש. נדלר, ש. ביקסון, מ. גיל, אדריכלים בע"מ

א. נאי ושות' בע"מ
ז. עינב, אדריכלים בע"מ
ב. אידלסון-ג. ציפור, אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ
שפיגל את עוז, אדריכלי פנים רכטר זרתי אדריכלים, פרי-מהנדס בע"מ

פ. שביט ובניו בע"מ
חושיה, מהנדסים יועצים בע"מ

עוד מכתבים....

אנו מתנצלים על אי פירסום כל יתר המכתבים שקיבלנו. נפרט אותם בגליונות הבאים; ובזה אנו מזמינים כבר מכתבים נוספים מציבור הקוראים.

המערכת

לדעת...

ספרי הלימוד של ילדינו מלאים תמונות "אופייניות" לחיי הישראלי המצוי כגון חורשים מהלכים אחר זוג שוררים, בית קטן בחוף אופק כחלחל וארובה המאבכת עשן וורוד על רקע ישימון מתוק. אבל במציאות, חיים רוב הישראלים בחוף ערים, נושמים עשן, נחרשים מקול רעש המכוניות והאוטובוסים, ועל ידם מתפוררות והולכות ערים ישנות, הנראות כמפולת של בתי קרטון מהודרים בעוד שסלאמס חדשים לבקרים, מזוהמים ומקושטים בדודי-שמש ואנטנות, מוקמים ללא תכנון, ללא הבנה מספקת. הכל מנסים להיות בעיר. זה אינו קל. אבל אין לחיים אלה תחליף קוסם דיו. עיר היא מיכלול חי ונושם בהווה, אבל היא גם עברם של אלה שהיו בה בנעוריהם וילדותם והעתיד של החינוקות הנולדים בה היום. עיר חייבת לענות על צרכי הבריות החיים בה ובה בעת לתכנן למען עתיד אלה שעוד לא נולדו. היא אורגאניזם שיופיו, או לחילופין כיעורו, נמדד במידת התיאום שבין מרכיביו השונים ורק כאשר נוצר מירקם נכון, כזה שאינו יכול להיות אחרת, רק אז אפשר לומר על עיר שהיא נאה למגורים, שהיא יפה.

עיר היא איפוא גשר בין אנשים וגשר בין עבר לעתיד. יש לחפש את המרכיבים המאפיינים את המערכות השונות זו מזו ולא דווקא את האיברים התלושים; חשוב מה קורה לרחוב, לשכונה, יותר מאשר בנין יפה זה או אחר. אדם הגר בבית יפה ורואה בחלונו כיעור, אינו חש טוב יותר מאדם החי בבית מתפורר ועלוב ובחלונו הוא רואה בית אחד יפה.

אם עיר היא גשר בין אנשים ותקופות, בין עברם של ההורים לבין עתיד הילדים, הרי צריך למדוד אותה לאורך וגם לעומק. אנחנו נולדנו בעיר ששמה תל-אביב. היא אינה קיימת עוד. היא מתפוררת ומפנה מקום לעיירות חדשות, זו על יד זו, ללא תיאום או תכנון, ותל-אביב שהיתה מתפוררת באצילות עגומה, נסה מזרחה, דרומה וצפונה והמערב הפנוי ממנה לוכד אותה בעתיד מעורפל אך לא בלתי מאיים.

גדלנו בין בתי השוקולד של תל-אביב הקטנה. הם היו מיוחדים במינם. היה בהם חן של חזון שנון וערמומי; אדם הביא עמו את מה שחמד בנעוריו ויצר לעצמו עבר מפואר בהווה. הבתים בעלי החזות המשעשעת, המגדלונים והחזיתות היפות, חוט של חן היה משוך עליהם. היתה איזושהי הכרה שעיר היא מקום לחיות בו, להלך בה, לנשום בה אוויר, לרדת בה לים, לפוש ולראות בעד החלו משהו סביר. רחובות אלה שעל תשתיתם נבנתה תל-אביב, נכלמים. הם מתחילים ומתפוררים ועל גבי ההריסות בונים אוניפורמיזם משולל חן, בעל טון יהיר, זול כל כך, שאינו מכיל שום רעיון, אינו אלא חוסר אונים ותאווה ממון של קבלנים ואבות עיר שאינם מבינים איך קולעים זר אחד מחלומות הילדות, הווה פעלתני ועתיד לוטה בערפל.

עיר שהיכלותיה הצנועים נעלמים אינה יכולה לצפות לעתיד. ההווה הוא רק רגע שקוף וחסר משקל. רק למי שיש עבר יש גם עתיד. מי שאין לו עבר יוצר לו עבר מומצא כדי להגיע אל ההווה עם קצוות, עם אפולוליות מסוימת, עם געגועים. לא לחינם הביאו חלוצי הבניה בארץ רעיונות שנשלו מחלומות ילדותם ושיור להם חן מזרחי ברחוב הס, ברחוב יהודה הלוי, ברחוב ביאליק, ברחובות אחרים. כשבאו העליות המאוחרות, לא פנו הבנאים עורף למה שהיה. רחובות הצפון של אז היו המשך לרחובות המרכז. היתה ראייה כוללת יותר, בלתי יומרנית, נדיבה ולא יהירה אצל אלה שבאו לבנות גשרים ולא להרסם.

"שטנוע" עדן יהרס. הגימנסיה נהרסה כדי שיהיה אפשר לבנות מגדל מכוער מעל רחוב בלתי נתון. בתים ורחובות נעלמים. ואם אינם נעלמים מרכזי מלאכה ומסחר ומבריחים את התושבים החוצה, לפרברים. והאיזור היפה ביותר בתל-אביב הוא גם האיזור הבלתי מאוכלס ביותר. כך מחסלים מרכזים, מגבירים את הפער בין השכונות, מונעים הווצרות מוקדי תרבות ומסחר אמיתיים, מגבירים את הניכור בין התושבים. מקום שבו שורשי ההורים אינם ניתנים לאיתור, גורם לילדים לחפש שורשים במקומות אחרים. צריך ציוני דרך בין העבר לעתיד; לא יתכן שעיר תל-אביב תהיה נעדרת מקומות בהם אדם יכול להביא את ילדיו כדי שיראו היכן הוא עצמו בילה את ילדותו. האדם, אומר הרמן הסה, הוא צומת חד פעמית של הטבע. עיר היא צומת חד פעמית של קבוצה אנושית החיה אך רוצה להמשיך לחיות. אי אפשר ליצור אותה מחדש כל כמה שנים. השורשים נחוצים להעמיק כדי שצמרות יהיו עשירות ויפות יותר.

כך הרסו לנו את העיר שהיכרנו. לא שהיתה אי פעם כלילת השלמות. היא אינה פירנצה או רומא. היא אינה ירושלים על רובדיה הרבים ועושר נופיה. כמידת אנוש מידתה. הורינו בנו אותה. היא חומדת את הים ובורחת ממנו. היא זעיר בורגנית ועסקנית מאוד, אך היא העיר הגדולה בישראל והיא העיר העברית הראשונה. היה לה אופי משלה, לא דימינוני אלא מעשי, מפורק, שפוי מאוד. עתה היא אינה אלא בליל מקרי של סיגנונות בעוד שפעם היתה נסיון להיות ראוייה למהפכה חברתית ולאומית. אין בה עוד חן ואין היא מתפקדת כראוי, היא פוזלת לכל צד ואין בה עוד אותו חן קאפריזי שהלם אותה כל כך.

חוסר היחס, הנימוסים הגרועים, הכללון, נובעים מאי-כבוד שרוחשים תושביה לעיר שאינה מראה שום יחס לעברה או כבוד לעצמה. מי שהיתה לו גימנסיה הרצליה או בית אחד העם, היה שומר יפה יותר גם על רחוב אבן-גבירול.

יורם קניוק

■ ■ **אי/חז: כתובות שכדאי לדעת... עמ' 24** ■ ■

מגזין אדם וסביבה

לחיות בעיר

● **מלכודת הרשת של חברת החשמל** ●

● ● ● **תל-אביב ופסל המריבה של קדישמן** ● ● ●

● ● **לוד-היסטוריה של עזובה** ● ●

● **הכותל הכותל** ●

● ● **משאל דעת קהל: תכניות אלטרנטיביות או תכנית יחיד** ● ●

3.50 ל"י

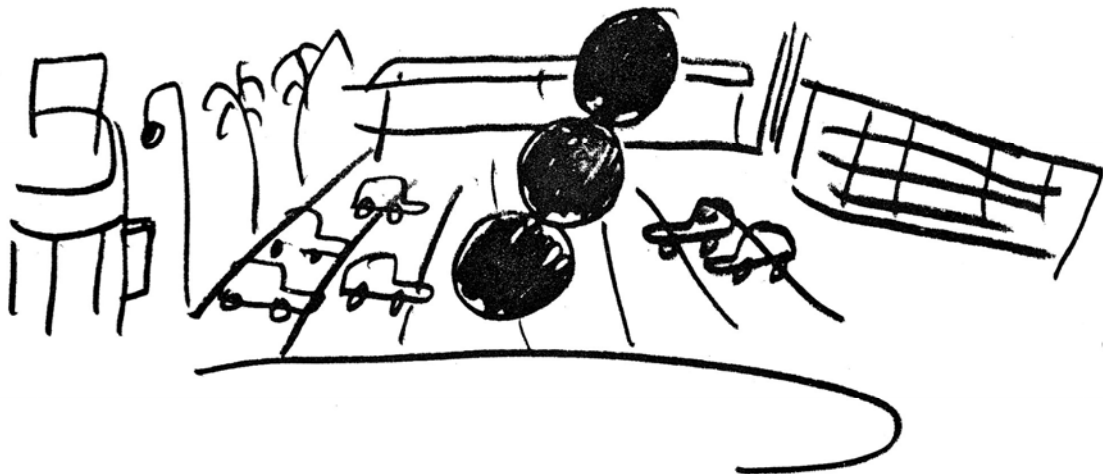
● קיץ-סתו תשל"ה/ל"ו 1975 מס' 2 ●

לעיון בדפי החוברת ראה נספחים.

לדעת

מנשה קדישמן, פסל ידוע יליד תל-אביב, מספר לנו על אהבתו לעירו ועל פיסלו השנוי במחלוקת.

יש דבר נוסטלגי בעיר, בהתפתחות שלה, מתל-אביב הקטנה עד למונסטריום של רחוב הירקון. עיר זה לא דבר סטרילי. העיר היא כמו האנשים, ולאנשים יש בדרך כלל פתקאות בכיסים, תמונות וכל מיני צצקס על הקירות, אנשים זה לא מונומנטים. העיר והאנשים מתפתחים עם הרגשות שלהם, מצבי הרוח שלהם. ההזנחה: יש אנשים נקיים ולא נקיים. מה שרצוי ומה שמצוי זה לא תמיד הולך ביחד אבל זה גם אצל כל אחד מאתנו. וככה נראה הבית שלנו, הרחוב שלנו והשכונה. אני אוהב את העיר אבל אני שמח לנסוע מחוץ לעיר ולחזור. יש לי הרגשה שאת תל-אביב אי אפשר ללכת ביד.

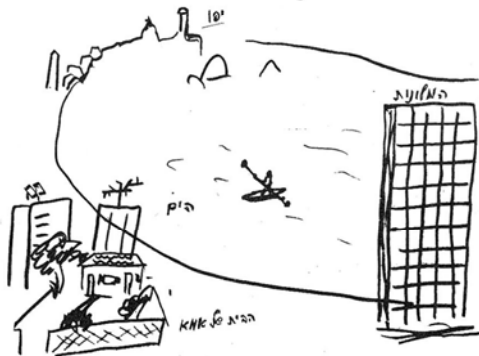
• הפסל

• תנקו את מי הירקון

ההרגשה הכללית היא של זמניות.
 אנשים לא אוהבים את המקום שלהם.
 הכל תלוי באנשים ולא באיזה מנגנון, ולא לשבת ולחשוב בכמה עלה ערך הדירה,
 אלא כמה פרחים שתלתי.
 גם את הפסל שלי קשה ללטף, אבל יש לו דברים אחרים.
 התגובה של האנשים, המעורבות שלהם, בעד ונגד.
 קנה המידה וההרצה שלו (כמו מנוע של מכונית).
 אני שונא מונומנטים.
 אני לא מתייחס אל הפסל כאל מונומנט אלא כאל פסל (שתלתי עץ).
 יש לי ההרגשה שבארץ לצערנו, אנשים מתייחסים לכל פסל או דבר גדול, כאל מונומנט
 "לזכר..." במקום שינסו לראות את הדבר כמות שהוא, כמו עץ.
 הכיכר של היכל התרבות אין בה אחדות ונוצר כאן בלגן חזותי.
 (היכל התרבות, הבימה ורחוב הוברמן, מגרש החניה, המכוניות בגדלים שונים),
 ובבדי לא ללכת לאיבוד הייתי צריך שם פסל שמתחיל ונגמר בעצמו בגודל בצורה
 ובתוכן, ושלא יהיה רק קישוט.

● השירבוטים שמוסיפים האנשים דווקא נתנו לזה מימד אנושי

● חנו לשחות בים ● קדישמן רואה גם את המלונות והבית של האמא שלו

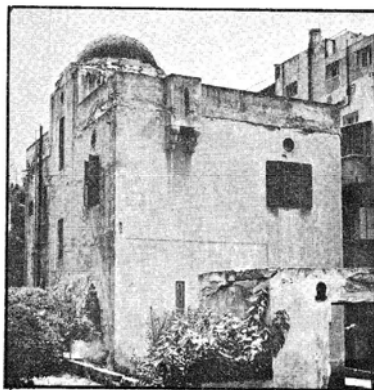
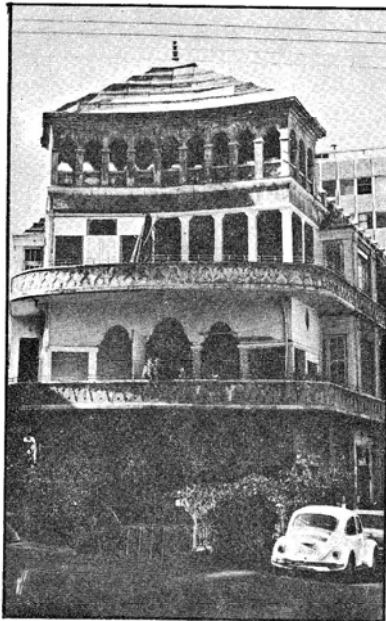
● עיר מקסימה מלמעלה גם כן

● פחות פחמן חד חמצני

אדריכלות

"מחיקת העבר אינה בהכרח מחירה של הקידמה", אמר לורד דנקן סנדיס, יו"ר הוועדה המארגנת למורשה הארכיטקטונית של אירופה לשנת 1975, ואם כי ישראל אינה נכללת בתכנית המיוחדת הזאת של שימור עברה האורבני של אירופה, בכל זאת טוב היה אילו השקיעו אצלנו יותר מחשבה בטיפוח המעט שיש לנו מההיסטוריה ארכיטקטונית. יכין הירש, צלם ואיש קולנוע, מציג לפנינו בניינים אחדים בתל-אביב, אשר בגלל אופיים המיוחד יש להצילם מכליה. בתים אלה אינם מונומנטים עתיקים, ואין הם אפילו עתיקות במובן המקובל של המילה, כי אם מבנים מלפני עשרות-שנים אחדות, מראשית ימיה של תל-אביב. בעזרת מספר תצלומים שצולמו במקורם עבור חוברת אביב 1973 של הרבעון "ציור ופיסול", אומר הוא....

הבתים הנעלמים

אין זה עניין של נוסטלגיה. המדובר הוא בהצלת הטעם והריח, האוירה המיוחדת של תל-אביב של שנות העשרים והשלושים. אין כאן שאלה של חשיבות, כי אם של היסטוריה. בניינים אלה, אם ישופצו ביד רכה ומכינה, ובאחזקה נאותה, יהפכו עבורנו למוזיאון חי, בעוד דייריהם ממשיכים לחיות ולעבוד בהם. אין כנראה כל חוק הדורש שימור בניינים ראשונים אלה, המייצגים את רוח החופש הארכיטקטוני ששרר כאן באותם ימים. כל אדריכל, כל בעל-בית, תיכנן ושאף לפי הרקע ממנו בא, כשהוא מוסיף פה ושם פרטים מצודדים או אפילו וולגאריים, כיפות, קימורים, קשתות או צריחים, ממה שנראה לו כדגש לוקאלי. המכנים האלה נחוצים כדי שיזכירו לנו את ההתחלה, וכדי שיוסיפו לעירנו ואריאציות שבלעדיהן תהיה תל-אביב עיר מודרנית סתמית של בטון ופלדה.

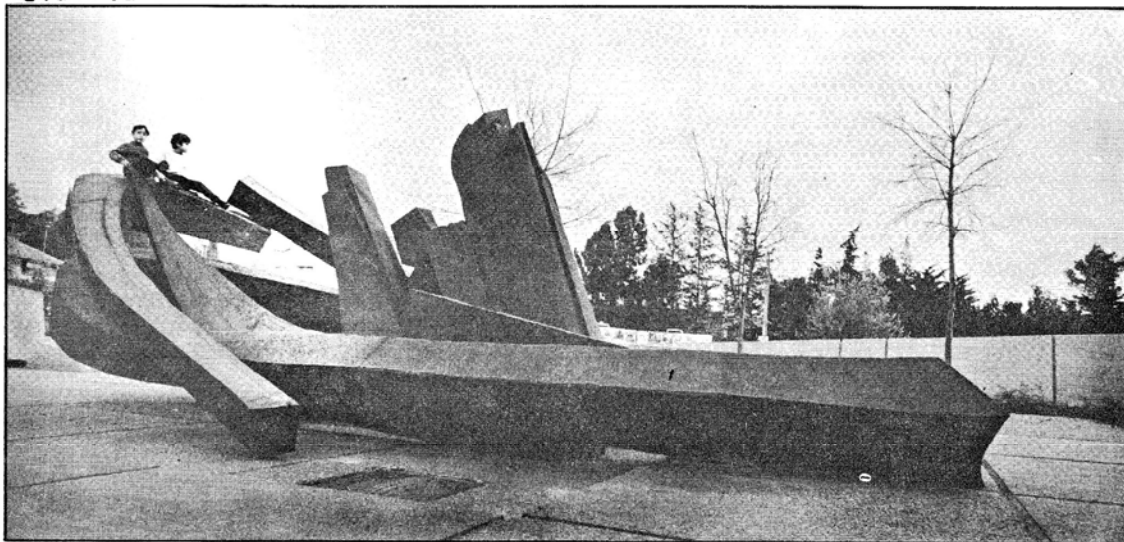
יפן הירש

אדעת

משה טלגס, עורך דין שגר ועובד בתל-אביב, מסב את תשומת לבנו אל הפינות היפות והירוקות של העיר. אזרחים ערים שאיכפת להם יכולים ליצור עיר שנעים לחיות בה.

ס. ארגוב

ס. ברעס

ס. ברעם

צריך רק לפקוח עיניים

האמת היא שעיר כתל-אביב יש בה פינות חמד רבות ויושביה ומוקיריה משנים רבות – יודעים איך, והיכן למצואם. יש בה אפשרויות נופש ובידור יותר מבערים אחרות – ומי שרוצה להצביע על דרך לחיות בעיר צריך להצביע עליהן ולפקוח את עיני האזרח אליהן:

יש בתל-אביב פארק נפלא לאורך הירקון ואלפים (ממש!) מתושבי העיר באים אליו בשבת ובחול.

יש בעיר גני הרפתקאות שהילדים מוצאים בהם ענין ושעשוע כפי ששום גן אחר שאני מכיר אינו מציע להם.

יש בה פנינת נוף כיפוי ויכול אתה ליהנות בה גם מגנים קטנים ונעימים פה ושם. השאלה היא אם האזרח מורגל ויודע לנצל זאת.

אתה יכול למצוא באי יוון או באיטליה "חמולות" שלימות מסובות בחורשות שליד הים, אוכלות מתבשיל משותף ומתרגעות בשירה. אתה רואה עשרות משפחות ליד פלג מים בסביבות העיר בפרס או בצרפת. אתה נתקל ברוכבי אופניים בדרכי הולנד וברוכבי סוסים בסנטרל פארק של ניו-יורק, ואתה צופה בשייטים על אגמי שוויצריה ורואה איך הציבור יצר לו דפוסי חיים, בילוי והתנהגות, שמאפשרים לו לחיות בעיר ובסביבתה.

לאחרונה, אתה רואה כזאת גם סביבך. משניתנה אפשרות לעגינת סירות במארינה בתל-אביב – אתה יכול לראות בשבת נוחה עשרות רבות של סירות על הים, ואתה נתקל בעשרות רבות של משפחות ביער ירושלים משעת בוקר מוקדמת – ופה ושם מתקיימות פגישות של מטיילים ברגל בהרים שמסביב לעיר.

גם ההקפדה על נקיון – רמות שונות לה ואפשר לקחת לדוגמה כמה שכונות בירושלים ואת אחוזה בחיפה – כדי להראות לאזרח הרוצה בכך, שאפשר גם אחרת.

הדרישה מן "השלטונות" צריכה להיות כי תיצור מיתקנים ואפשרויות מגוונים – והפניה העיקרית חייבת להיות אל האזרחים כי ישתמשו במיתקנים ובאפשרויות.

העירויות והגופים הגדולים יוצרים גם מיטרים גדולים (אשפה, זיהום, ביוב, תמרורים, עמודים וכיו"ב) או אשמים במחדל, באי סילוקם ובטיפול בלתי יעיל בהם. אבל רק האזרח הער, המטייל, האוהב את עירו, המכיר את חמדותיה ומתעניין בהם – רק הוא ידרוש את סילוק המיטרים, ורק הוא יפעיל את הלחץ הציבורי הדרוש על הגופים הללו, ובמגמה חיובית ●

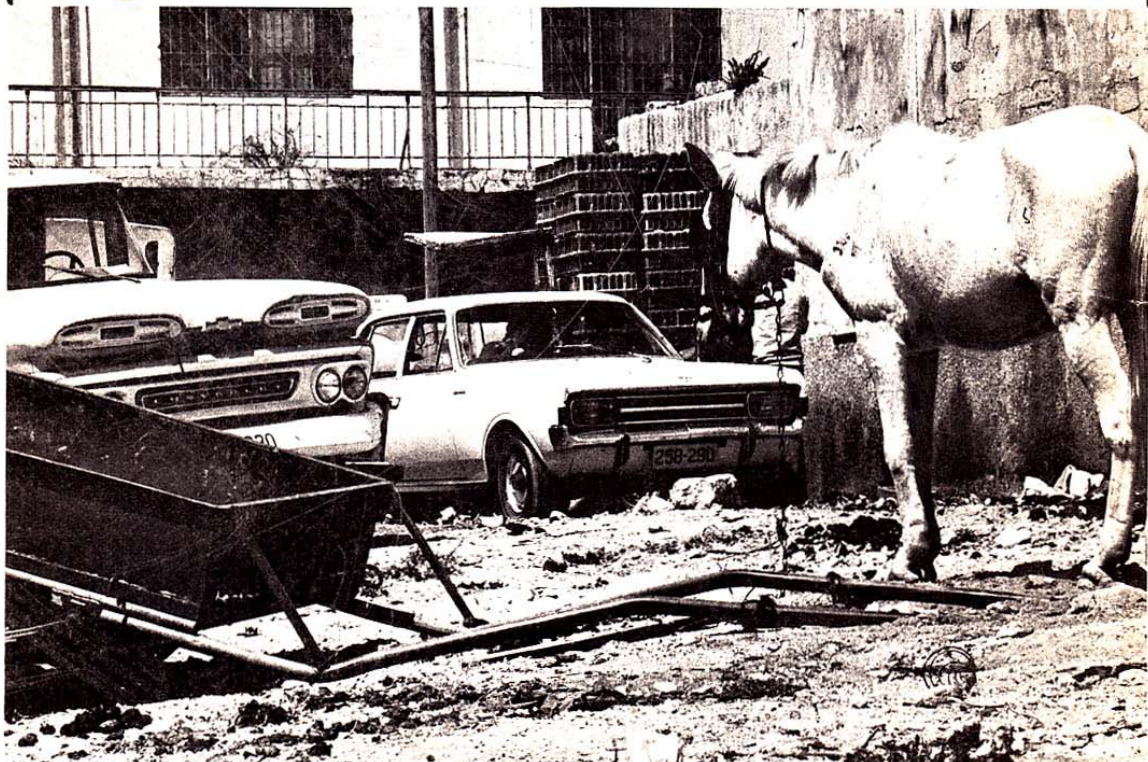
אשה טלגס

■ **אי/חז: כתובות שכדאי לדעת... עמ' 44** ■

חגזין אדם וסביבה

לחיות בעיר

- חרפת העיר • ירקות ללא גינה •
- גילגולו של נייר • הבתים הנעלמים •
- חלומותיו של ח"כ י. תמיר • ידידי
- מוסיף איכות לסביבה • העונה בעיר •
- **העיר שבנה רבינוביץ** ●

המחיר: 7.00 ל"י

• חורף תשל"ו 1976 מס' 3

לעיון בדפי החוברת ראה נספחים.

דידי מנוסי

איכות הסביבה

שוקקים משלימים מחמת אין-בררה – /
זה אותו הדבר ואולי יותר רע / באשר
לעמית איכותה של סביבה – חוץ-הים
הוא טהור כבתולה חביבה. //

בחצות – בדקות שבין נים ללא נים /
כאשר הריסים מתריסים אישונים /
והנפש עושה חשבונה בחשאי: / מי חיב,
מי זכאי, מי אסור, מי רשאי... / מתגנב
האכזב כאותו חפרפר / השוכן באוריום
במחלות העפר, / ומכרסם בשקידה את
החוט הסחוט / שעדין תלוי בין חיים
לאיכות. //

באותן הדקות שבין נים לבין גם /
מתבשלות החלטות (מן הסתם להגם): /
שעם בקר תקום לקדם יום חדש / ואתה
טוב יותר ויותר מגבש / ואמין לקים
ולישם לבלי חת / תחיים שחיים אותם
פעם אחת – / הצרה שכל בקר קפה
ופרוסה / שוב נפער המרחק בין חשב
לעשה / כי אפילו בינך לבינה,
במחילה, / הדבור לא דבור ומלה לא
מלה. //

ג.ב. – הסיום הפסימי נועד / להזכיר
שנקח את עצמנו ביד / כי אחרת נעור
יום אחד – ומור: / נגלה ששוכב במטה
גבר זר. //

הבטוי הסכמטי „איכות-החיים“ / מצלצל
איכשהו כשירת נכאים / ונאוש עכשוי
מחלום מישן / שנמוג באבק ולכלוך
ועשן. //

מצטדקים: שבחבל טילים ואימה /
לאיכות-החיים אין מרחב נשימה /
ותקציב-בטחוני המעיק על צבור /
איכשהו גם מכתוב את סגנון הדבור /
ועוות המגע שבין איש לבין איש /
ותרבות הדיור של נובו-חנטריש /
ושריקות באולם בית-קולנוע בדוק /
בין פצות גרעין לפצות בקבוק / ונהיגה
מטרפת בכרך מישב / תוך זלזול מרבי
בעובר ובשב. //

ומכאן בקפיצה מהירה וקלה / לשרות
אזרחי בחדרי-קבלה / של מוסד ומשרד
עירוני, ממשתמי, / הנועד לכון והנה
הוא מחטיא. // למנהל הנויב לעזר
בעצה / אך איננו פנוי או איננו נמצא. //

לפקידי-השומה מקפים בדיק / שאצלם
הלקוח מראש לא צודק. / לשוטר
הרואה במתן הרפורט / רק מכסה
יומיומית ואולי קצת גם ספורט. // בקצור
למשרתי-הצבור שלרב / רק נוטלים את
שכרם ונותנים שרות-דב. //

לא נמוס, לא תרבות – ואני ואתה / או
תורמים במקצת לאותה בעתה / או

שירו של דידי מנוסי הופיע ב„ידיעות אחרונות“ מיום 17.10.75. דידי אומר, שבכתבו את השיר חשב על „לחיות בעיר“.

אזעתי

אילו הייתי ראש העיר

ח"כ יוסף תמיר, יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה

אינני מבין למה שואפים ראשי הערים הגדולות להרחבה נוספת של עריהם. בעוד אנו מודעים לעובדה שגידול וציפוף הערים מביא למשבר בניהולן, מהווה גורם פטאלי לאיכות הסביבה שלהן. משבש את מערכות השירותים ולבסוף מחבל בכלכלתן. האידיאלים והעקרונות שהדריכו אותנו בתקופת המנדט, שהצדיקו שילטון מקומי עצמאי — כמעט "מדינה בדרך" ופיתוח מואץ — אינם מתאימים עוד לימינו. המדיניות כיום צריכה להיות זו של פיזור האוכלוסיה לפנים הארץ, לגליל ולנגב. בשום אופן לא הרחבה נוספת של הערים הגדולות.

אילו הייתי אני ראש העיר, הייתי יוצא מן התחרות הקיימת בין ראשי הערים למשיכת השקעות לשם בנייה נוספת, החונקת את ערי גוש דן, למשל. מה שקורה היום בניו-יורק, רומא וערים גדולות אחרות בעולם, יכול לקרות גם בתל-אביב ואפילו בירושלים, שהיא עדיין עיר יפה. אסור לנו לעשות משגים שאין דרך בחזרה מהם.

אילו זה היה בידי, הייתי סוגר את מרכזי הערים לתחבורה פרטית. הרכב הוא סרטן. הייתי מפסיק לאלתר את השיטה של הצבת יותר ויותר רמזורים, הרחבת כבישים וכו', הנקוטה כיום בתל-אביב. למשל. לא מזמן חזרתי מטיול מכונית באירופה, ושם

הרכב הוא סרטן

... ולא למכוניות

עדיפות ראשונה לאנשים ...

צילומים: באדיבותה של מל"ז

ראיתי שברוב הערים הגדולות סגרו את המרכזים למכוניות פרטיות והגבירו את התחבורה הציבורית. אפילו בלוס-אנג'לס סגרו לב העיר לרכב פרטי. האנשים מחנים את המכוניות במבואות העיר ומגיעים למרכז בתחבורה ציבורית או ברגל. לפעמים אפילו נהנים יותר מהליכה ברגל. אנו בארץ שמרנים מדי, וגם נכנעים ללחצים. או שנהגי המוניות בירושלים אינם מאפשרים סגירת לב העיר, או שהסוחרים של תל-אביב מפחדים, פן יפסידו קונים, ומונעים סגירת מרכזי ערינו לרכב מיותר, וזה מה שקובע אצלנו. וכל זאת, בניגוד לאינטרסים הכלכליים שלהם עצמם! הסיבה לתופעה זו — ראשי הערים נכנעים בקלות ללחצים בלתי מוצדקים. אני הייתי אוסר חניה על המדרכות. עדיפות ראשונה יש לתת לבני אדם ולא למכוניות. לא אכנס כאן לתיאור גודל הנזק הסביבתי הנגרם מריבוי הרכב, המזהם את האויר. בערינו הגדולות הזיהום מחרף ומאיים! ...

אילו היה הדבר בידי, הייתי אוסר איסור גמור כל עירוב של מגורים עם מסחר, מלאכה ובידור. הייתי נוקט מדיניות של הפרדה מוחלטת.

צילום: מכה ברעם

דואג לשמר את ההיסטוריה...

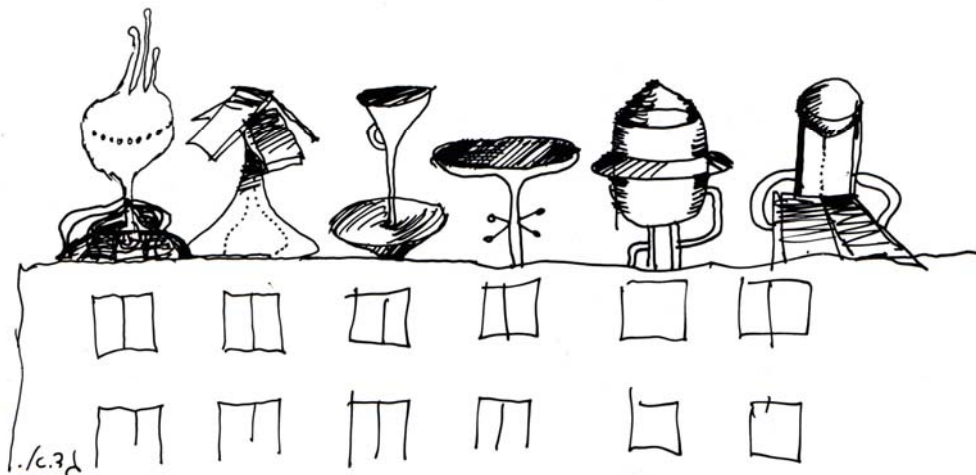
מוריד את כל הפרונקלים מעל הגגות...

אילו זה היה בידי הייתי דואג לשמר את ההיסטוריה ואת הבניינים היפים. הייתי דואג למורשת ראשונים. הייתי מונע בניה צפופה והייתי מנקה את העיר למופת. הנקיון ברשות הרבים — זוהי תורת חיים שהונחנו בצורה בלתי נסבלת. הייתי מגביר את החינוך לשמירת איכות הסביבה — לעומת הלהיטות הקיימת לחומריות ולולגאריות. לא הייתי ממסחר בצורה כה גסה את חוף הים בתל אביב, וחונק בדרך זו את העיר כולה. ... הייתי מדריך את האנשים ומחנך אותם. שלא די לשמור על פנים הבית בלבד, שיש לשים לב גם לרשות הרבים. הייתי מוריד את כל ה"פרונקלים" מעל הגגות ומשווה צורה ארכיטקטונית נאה יותר לבונקרים של המעליות, למיכלי המים ולמתקני המכוניות. הייתי נותן דעתי לחזות העיר, לנוי, לצד האסתטי. אילו היה הדבר בידי, הייתי טובל את כל הבתים בירוק. הייתי דואג לגינון. בירושלים יש כיום נסיון לעשות זאת. הייתי מוסיף הרבה צבע, והייתי משתמש בצבע בלא קמצנות. הדבר לא רק מקל על התחזוקה הכללית, כי אם גם מוסיף חן. אנו משתמשים במעט מאוד צבע, ובעצם יש כל כך הרבה צבע מסביב, ממש בהישג ידנו! אילו היה הדבר בידי, הייתי שומר את חוף הים לאנשים — לאנשים ולא לעסקים. אני מתכוון להעלות את הנושא לפני הכנסת. ואיני מדבר רק בתל אביב, כי אם בכל רצועת חוף הים, מהצפון ועד אילת. גוש דן איבד את משמעות איכות סביבתו. כתוצאה מכך איבד גם את כוח המשיכה הכלכלית שלו. יש לעצור את התהליך, ומייד. אילו הייתי אחראי לגוש דן הייתי מאמץ לעצמי את הכלל שקבע אריסטו: "איזו עיר טובה? זו שנעים לגור בה". חכמי התלמוד אף הם ידעו לקבוע "שישיבת כרכים קשה". זה היה בעידן אחר — על אחת כמה וכמה נכון הדבר כיום. המסקנה היא שראשי ערי גוש דן (וגם מקומות רגילים אחרים) חייבים ומצווים להדול מתאוות החנק העצמי, מהמירדף ל"פיתוח" מדומה. עליהם לדאוג ל"ערים עם נשמה", שטוב יהיה לבני אדם לחיות בהן.

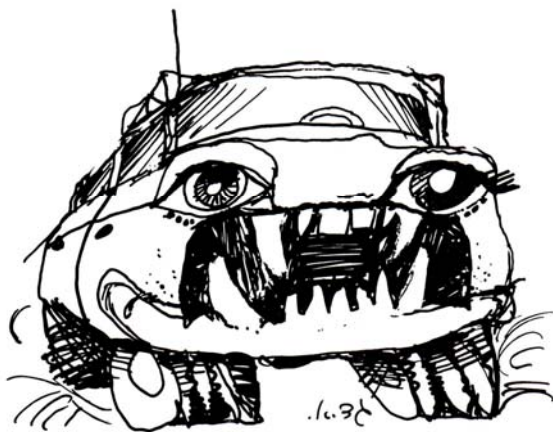
אצטעי

גד אולמן, גרפיקאי ואמן ידוע, אוהב את העיר ומספר לנו מדוע...

למה בכל זאת אני אוהב את העיר?
זה קשור לסיפור הצלחה, לא שלי. אבי הגשים בשעתו את חלום חייו, חלומם של עירונים רבים, והצליח לבנות בית קטן עם גינה מחוץ לעיר. יופי! עכשיו גרים מחוץ לעיר. אלא מה? עתה לימודים או כל פעילות חברתית היו קשורים בנסיעה ארוכה. גם השטח "החקלאי" שסביב הבית הקטן לא הפכו לחוויה מרנינה, אם ניקח בחשבון את העידורים, קילטורים, השקאות, ריסוסים וכד'. לגבי החלום נופץ.
היום למרות שיש ליד ביתי פיסת גינת זעירה, אינני מוכן להשקותה, ואם בנייתי לא יעשו זאת היא תגווע ללא ספק. ביחסי לעיר יש סתירות.
כנהג הייתי רוצה רחובות רחבים, שאין בהם מכוניות חונות, ללא חשש מילד בלתי זהיר חוצה רחוב בריצה, עם רמזורים מתחלפים מהר (רצוי ללא אדום).
ואילו כאב המטייל במדרכות העיר, הייתי רוצה מדרכות ענק ללא כבישים מאיימים מהם תגיח פתאום מכונית בלתי זהירה, ללא צמתים, וברמזורים רצוי רק אור ירוק להולכי רגל.
בקיצור הייתי רוצה עיר שמצליחה לפתור את הסתירות בין דרישות איכות החיים ובין בעיות התעבורה והשירותים. עיר בה אוכל להגיע לכל מקום מבלי להזדקק למכוניות. ובכל מקום שאגיע יהיה נעים לטייל ולשוטט.
מה כואב לי? הרבה, אך אגע בנקודה אחת בלבד.
שאינן בליל שבת אירועים תרבותיים. זה היום היחיד בו אני פטור מכל התחייבויות, ואם אצא עד שעה מאוחרת בלילה אוכל לנוח למחרת. ודווקא בערב זה אין מקיימים הצגות וקונצרטים. ובשבת? איך אבילה עם הילדים — ים? פיקניקים? ולמה דוקא בשבת "טבע"? ובדרך אגב מה עושים בחורף? ומה עם יתר התרבויות בשבת?
מה אני עושה בנידון?
ראשית, כותב ב"לחיות בעיר". ושנית, מהבחינה האמנותית אני עובר לעיצוב קירות בבניינים ציבוריים ואולי מוסיף בכך נקודת צבע ואור שתעזור לחיות בעיר.

כאן מראה צ'ר' השמש במהלך השלל'ים יפול לילה מלמד ומנין?

האטלע - פלגל - פלגל

האטלע - פלגל - פלגל

נראה לי שאני טיפוס עירוני, אני אוהב לשוטט ברחובות. פעם אהבתי את הרחובות הנעלמים, את הסמטאות הצירות (כאשר זו לא היתה עדיין בושה לצייר נוף). יצאתי עם מחברת רישומים לצייר בנופים האלה. אהבתי את השכונות, את יפו, את שוק הכרמל. הקירות המצולקים דיברו אלי. הידיות הפיסוליות, התריסים המיוחדים החורקים, הטיח והסיד המתקלפים עוררו את דמיוני. אולי אהבתי למקומות כאלה נובעת ממקום מגורי כילד. בסופו של הרחוב בו גרתי היתה תאנה גדולה ומשם השתרע בוסתן ערבי גדור בשיחי צבר. היה זה מקום מיסתורי מושך אך אסור. כיום הסתגלתי לחיות בעיר כמות שהיא. הרומנטיות רחוקה ממני. עבודתי קשורה בחדש, בטכנולוגי, במתהווה, האם הסתגלתי לעיר העכשווית, האם אקבל אותה כמות שהיא? לא, אין זה כך, ושאלתי העיקרית: מדוע הכל כל כך סטנדרטי ובלא התחשבות בערכים אנושיים ואסתטיים? אין זה מובן מאליו ששכונות שלמות חדשות ייבנו במתכונת סטנדרטית אחת. כל הבניינים על עמודים בגובה אחד, כל החזיתות אטומות באותו תריס פלסטי עצמו, ללא גיוון ללא מעוף. אין זה מובן מאליו שבכל שיכון עממי עטורים כל הגגות דודי שמש ויער אנטנות טלוויזיה. לא, אין לי שום דבר נגד האבזורים האלה. מבחינה טכנית הרי אין פשוט מאנטנה מרכזית או דוד שמש משותף, אלא שאין כל רגישות לצד האסתטי, ואם כבר אז מדוע אי אפשר לעצב דוד שמש פיסולי ואסתטי יותר? אין זה מובן מאליו שבית חדש ייראה כולו מצולק ופצוע בפתחי מוגנים דולפים. האם אי אפשר להכין את פתחי המוגנים מראש? הם מלהזכיר מיוזג מרכזי!

התמיהות רבות וגם התשובות כבר ידועות. המצער בנושא איכות החיים הוא דווקא ההרס של הפעולות המעטות שכבר יצאו לפועל. נטעו גן על שפת הים והציבו בו מיתקנים לילדים — באו תושבים וחיבלו במיתקנים. הציבו סוף-סוף פסל בככר מרכזית — באו ליצים ומרחו עליו סיסמאות. בנו ככר — באו אזרחים וסכו אבניה בשמנים. צבעו את הבתים ליד שפת הים כדי שלא יראו את ההזנחה — עבר זמן ושוב הקיר מוזנח, אבל עכשיו מתקלף הצבע.

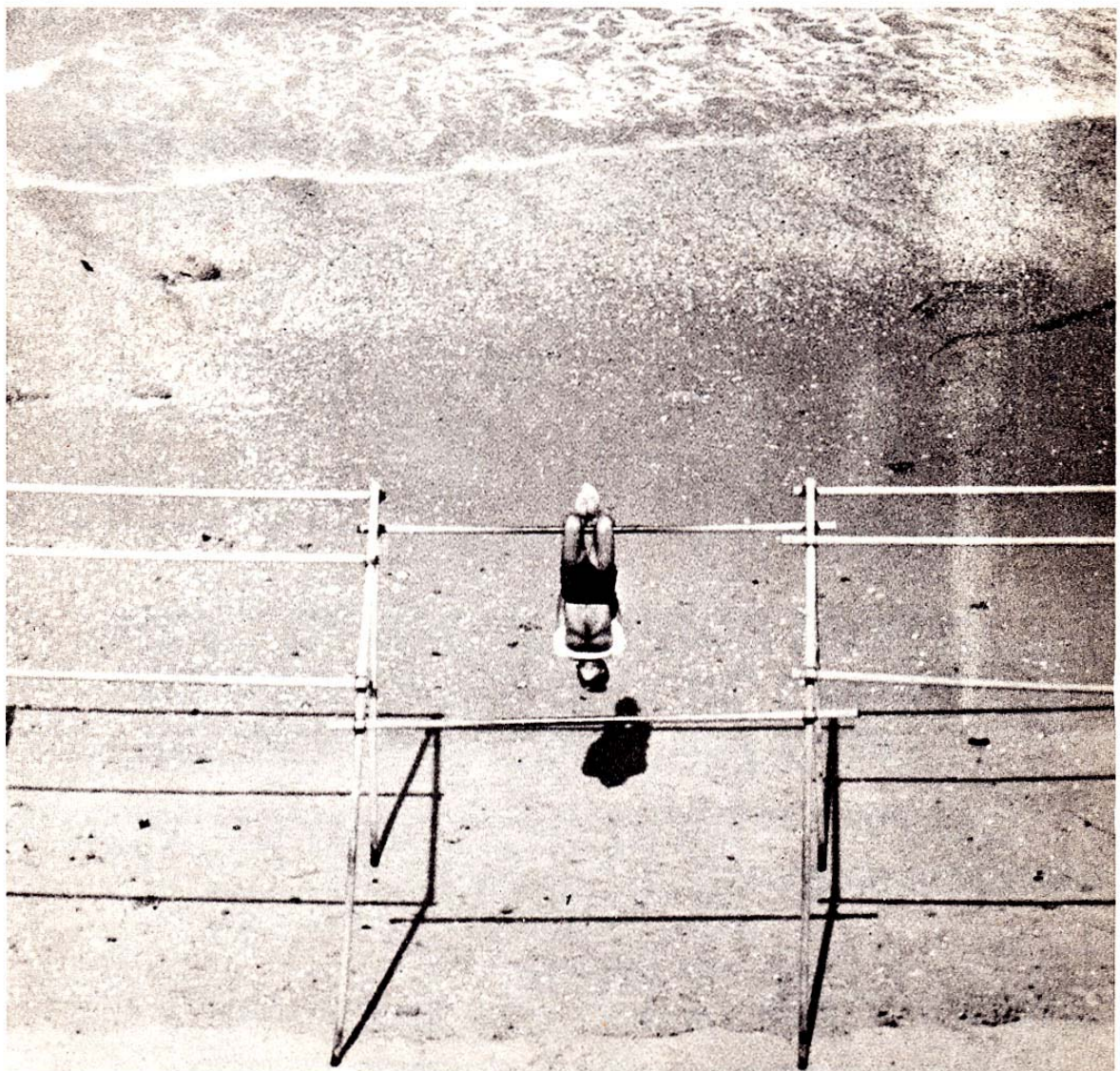
ל. 96

- על נהרות הרכב ● מעוז אביב
- מקומות שהיו ● העונה בעיר
- על אמנות הריקוד ● מכתב
- מחיפה ● מה מתרחש ●
- כתובות שכדאי לדעת ●

לחיות בעיר

חגגין אדם וסביבה

● רמלה - החצר האחורית של תל-אביב ●

המחיר : 7.00 ל"י

אביב תשל"ו 1976 מס' 4

צילום : מיכה ברעם

לעיון בדפי החוברת ראה נספחים.

לדעת

... הריקוד בא לבטא את כל איכויות החיים:
יופי, רגש, מוסיקליות ונשמה.

שלא בהתאם לנהוג בתחום הריקוד, החלה רנה שינפלד לרקוד מאוחר למדי — בגיל שנים עשרה. מאז למדה בארץ ובארצות הברית, אצל גדולי ה"דור", ריקוד קלסי ומודרני, מוסיקה, כוריאוגרפיה וכתב ריקוד. הופיעה ב"להקות שונות בארץ ובחו"ל, ואף ייסדה להקה משלה. כיום רנה שינפלד היא הרקדנית הראשית של להקת בת-שבע, ונמנית עם מייסדיה. הלהקה קיימת מזה אחת עשרה שנים, ומופיעה בהצלחה רבה בארץ, באירופה ובארצות הברית.

רנה שינפלד נמנית כיום עם גדולי הרקדנים בעולם, ומבקרי אמנות רבים רואים בה תופעה חד פעמית. ביקשנו לדעת כיצד מתנהלים חיי רקדנית, שהיא גם מורה לריקוד, כוריאוגרפית, ואם לשני ילדים.

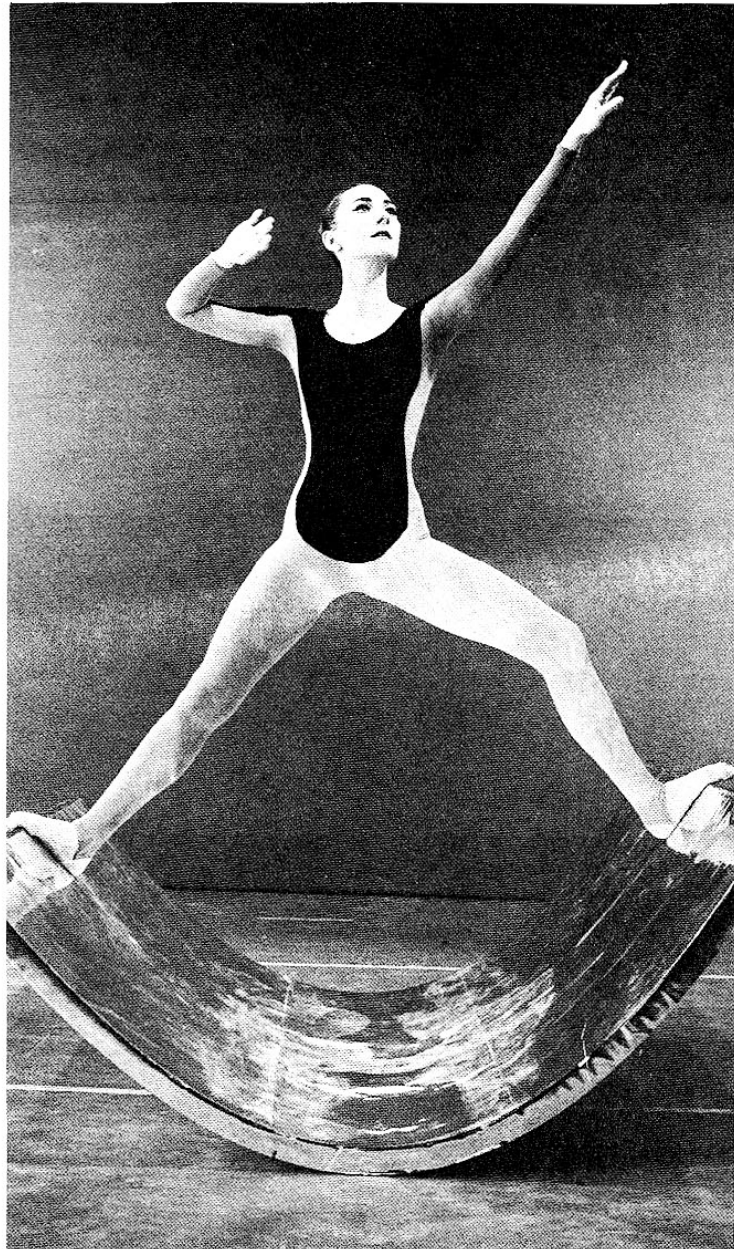
הנה סיפורה:

הריקוד הוא אמנות חיה, שכלי הביטוי שלה הוא גוף האדם — כלי מורכב, אורגני, משיג תנהג, לא צפוי. כדי להגיע להכוונת הגוף — לעמיד על רגל אחת, להסתובב, להניע את הראש, לקפוץ ולרדת מהקפיצה, להרים חלקי גוף שונים — תוך שליטה מלאה בו וללא זיופים, נחוצות שעות ארוכות של אימונים מדי יום. דרושות כעשר שנים כדי להפוך רקדן למקצועי, וגם אז אין ביכולתו להרפות את המתח.

אינני מאמינה בהפרדה בין יצירות הגוף לבין יצירות המוח. השלטת בתפיסת האני שים כיום. האיחוד האמנותי בין גוף-נפש, המגיע לשיא שכלולו בריקוד, מעביר את הרוקד לעולם של אקסטזה, של נצחיות, של התעלות על הבינוניות, על הזמניות ועל האפסיות האנושיות.

מאז ומתמיד שימש הריקוד מרכז חשוב למלחינים ולציירים. הריקוד מפגש מעט בדרך כלל אחרי המהפכות בתחומי אמנות אחרים, כי שלא כמשורר, הכותב לבדו ב"ביתו", והמלחין, הנוקט לפסנתר ולמוזה כדי להלחין, לריקוד דרושה קבוצת אנשים מתאימה, וכוריאוגרף, הממלא פונקציות רבות — כותב, מבצע, בוחר רקדנים ומשמש כבמאי.

כתב הריקוד מכשיל אף הוא את התפתחות הריקוד. הוא אינו ממצה אותו, ככתב המוסיקה. אינו שימושי ואין די אנשים המכירים אותו. יצירה כתובה בתווים של יותר לשח"ז, כי ביצועי הכלים ניתנים לצפייה שלא כן גוף האדם. קשה ביותר לשחזר ריקוד. הריקוד בא לבטא את כל איכויות החיים:

"אני נהנית ביותר מהופעות יחיד אלו — בכל פעם התחושה שונה..."

יופי, רגש, מוסיקליות, נשימה. מטרת הרקד דן להביע כל אלה באמצעות היצירה, שהיא בעלת מבנה, נשמה ודרמה משלה. ניתן ל- השוות את הסגנונות הרבים של ריקוד עם הסגנונות בצורה, בדרמה, בספרות ובמוסיקה — קלסיים, מודרניים, אבסטרקטיים, אימפרסיוניסטיים, אוונגרדיים, פסיכולוגיים. ל- כל כוריאוגרף השקפה משלה המבוססת ב- ריקוד שהוא בונה.

כוריאוגרפיה של ריקוד אורכת כ-30—45 ימים. יצירת הריקוד נעשית תמיד בעזרת להקת רקדנים. בדומה ליצירה מוסיקלית, הנעשית בעזרת כלי הנגינה, אין אפשרות לחסוך בזמן יצירת הריקוד, כי כל היצירה כולה מבוצעת תוך הוראת הרקדנים ושכלול ביצועיהם.

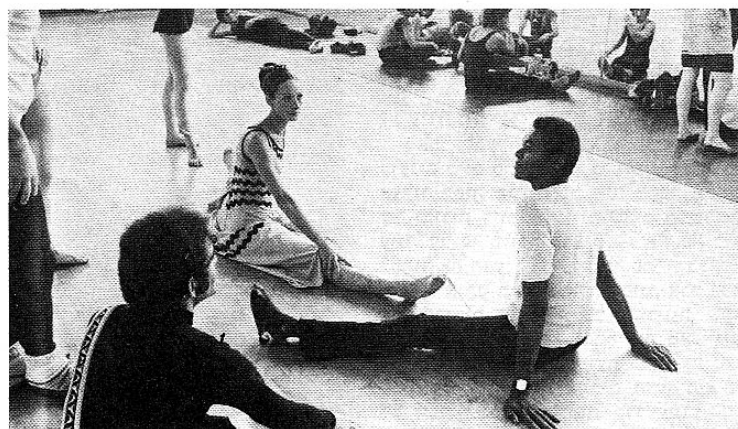
הריקוד המודרני היה מהפכה — הוריד את הנעליים לטובת הרגל היחפה, ואת השמלות המתנופפות לטובת גוף חשוף, כדי שייראו קוויו והבעותיו. הריקוד הקלסי ראה את הרקדנית ככרבור — עדינה ושברירית, מניעה את ידיה ואת רגליה באצילות. בריקוד המודרני נעים כל חלקי הגוף, במקצב ששונה מ-3/4 ל-5/4.

לאחרונה אני נתונה כולי בריקוד הסולו — מונודרמה, שיצירתו הסתיימה והוא עתה בשלב של הופעות. אני נהנית ביותר מהופעות יחיד אלו — בכל פעם החוויה שונה, מתחדשת בהתאם למצב רוחי ולמצב הרוח של הקהל, שהוא גורם משפיע ביותר. אני חשה בתגובתו החיובית של הקהל הצופה בי — בריאות, בריכוז, ביכולתו להרגיש את החוויה המורכבת, הלא-ריאליסטית, ואני רואה עצמי כמצויה תמיד בשלבי יצירה וחיפוש.

מובן שאין דבר ניתן בחינם. בתקופות קשות של עומס יתר, אני חשה היטב בתשלום הגבוה שעלי לשלם עבור הסיפוק החריף שמעניק לי הריקוד. חיי מצומצמים — איני מספיקה לראות הצגות רבות, לשמוע קונצרטים, לקרוא. סדר יומי כרקדנית מתחיל בשעה ומחצה של אימונים, מ-09.00 בבוקר, במסגרת הלהקה. לאחר הפסקה של חצי שעה מתחילות חזרות על ריקודים חדשים, או על ריקודים שמופיעים בהם, ואלו נמשכות עד 15.30. ויתרתי באופן יחסי על חיי חביבה, וכל ריכוזי הוא בשני ילדי, בעבודתי ובריקוד. אני נאלצת לסכם לעצמי, תוך תחושה של אי נעימות, שמוז שנה לא הצלחתי לקרוא ספר — פרוזה או שירה, או לשמוע מוסיקה שאינה קשורה ישירות ל- מקצועי. הריקוד הוא הכל או לא כלום, ולא ניתן לצמצם את היקפו. אילו היה פנאי רב יותר ברשותי, הייתי פונה לעבודת ידיים ממנה אני שואבת הנאה רבה, ולה אני מוכשרת. ייתכן שאפנה להוראה, בשל אהבתי העזה לילדים. אני אוהבת להרכיב, ליצור, לדמיין, לבנות לאט עד לגמר היצירה, ולתת לאנשים את כל שביכולתי לתת.

„הריקוד הוא אמנות חיה, שכלי הביטוי שלה הוא גוף האדם.“

„... סדר יומי מתחיל בתשע בבקר בשעה ומחצה של אימונים ואלו נמשכים עד שלוש אחה״צ.“

רנה שינפלד

לחיות בעיר תשל״ו 1976

29

● מדריך ● ארועים ● כתובות

● ● ● משכנות-עוני לחיות הבר	מגזין אדם וסביבה לחיות בעיר
● ● ● ככרות חדשות בתל-אביב	
● מכתב מטבריה ● מדורים	
● הגוף המנוון ● גמלאות	
● ומרפסות ● תגובות ●	

טיולים ובלויים ללא מאמצים

צילום מרינה בירעם

המחיר 7.50 ל"י

לחיות בעיר מס 5 תשל"ו 1976

לעיון בדפי החוברת ראה נספחים.

לדעת

הלל עמר על תל-אביב

"תל-אביב זו תאונת עבודה של אנשי הישוב שבנו אותה. עיר גנים ובתי קפה, שהפכה עיר של קבלנים והיום עיר הפרוטקשן".

הבטחות, אבל המציאות היא שמבחינה פיזית העיר מתפוררת. די להרים את הראש בטיול קצר ברחובות העיר כדי לראות את הבתים קלופי הטיח, המרפסות החלודות המטות ליפול, העזובה בחצרות, גדרות הרוסים, ועוד. אפילו ברחוב דיונון המפואר והנוצץ, מעל לנאונים הבוהקים ולשילטי הפרסומת, אתה רואה בתים עלובים ומכוערים, ג'ונגל של מרפסות סגורות. לדעתי, מספר גורמים שחברו יחד הם הגורמים להרס העיר: המליחנות של הים המזרחי את ההתפוררות והחלודה, אם לא נוקטים נגדה בהליכים מתאימים. חוק הגנת הרייר שאינו מאפשר לבעלי הבתים שיקום הבתים והחזקתם בצורה תקינה שכן אין הם מקבלים תשלום נאות עבור הבתים שהשכירו בעבר ועל כן אינם רואים מה טעם ישפרו את מראיהם. חוסר חוק מתאים לשמירה על חזית הבתים, שיפוצם, ואי

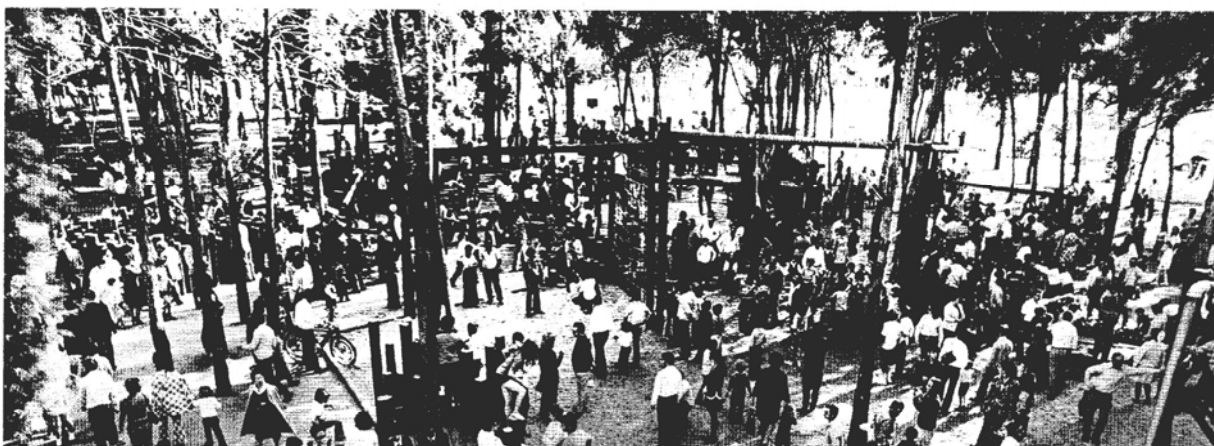
מפני שהשכונה בה אני גר נחשבת כבעלת רמת צפיפות כפולה מזו שצריכה להיות, דהיינו, אנו חיים בצפיפות של 18 יחידות לדונם, בעוד שהצפיפות המקובלת היא כ-6 יחידות לדונם. וזה אומר: יותר אנשים, יותר מכוניות, יותר סיכון ויותר עשן.

כדוגמא לשכונה שהיא טובה בעיני מכל הבחינות אפשר לראות את רמת-אביב הותיקה. יש שם מרחבים בין הבתים, הצפיפות פחותה, הרבה גנים ושרותים טובים. כאשר לעיר עצמה לדעתי תל-אביב זו תאונת עבודה של אנשי הישוב שבנו אותה. עיר גנים ובתי קפה, שהפכה עיר של קבלנים, עיר של מלונות, והיום היא עיר הפרוטקשן.

"מה שאנו רואים היום בתל-אביב, זוהי התפוררות של עיר בלתי מתוכננת למופת. עצוב שכולם קוראים תגר, שפרנסי העיר מבטיחים

הלל עמר הוא אדריכל נוף המוכר יותר כמשורר ע. הלל. כמי שמקצועו הנוף, הטבע, והגנים שהם הריאות הירוקות לעיר הסואנת והעשנה, הכיצד בחר ע. הלל להתגורר בעיר, ומה דעתו עליה כפי שסיפר לרות מגד.

"כל אחד רוצה לטעום משלל מנעמי החיים להתגורר בכפר בבית קטן עם כר דשא ועץ לימון בפינה. ולהנות בד בבד מכל הטוב ששיר מעניקה: תרבות, חברה וחיים תוססים. כדי לשלב את את השניים היה עלי לבחור בדרך הביניים, מה גם שיש לי משרד בעיר ועלי להגיע לעבודה בכל בוקר בשעה היעודה. הבחירה נפלה על רמת-אביב שבה מצאתי דירה טובה במקום שחשבתי שהוא מתאים לי מבחינה סביבתית, ללא העשן והמכוניות הרבות של העיר, ועם זאת בקרבת מרכז העיר. אולם, עד מהרה התברר לי כי בחירתי היתה מקח טעות.

"...סאריקים יפים כפארק הירקון..."

"...די להרים את הראש, כדי לראות את הבתים קלופי הטיח..." — בית עתיק, יפה ומוזנח ברחוב אלנבי בתל-אביב. ←

הלל עומר: אדריכל נוף ומשורר

"כל אחד רוצה... להתגורר בבית קטן עם ככר דשא ועץ..."

יפו כולל הפתוח של החברה לפיתוח יפו העתיקה והמרינה סיטי. ומאידך רצועת הפיתוח לאורך נחל אילון שאם תחבצע תפתור את הבעיה המרכזית של כביש מהיר החוצה את העיר, אשר ימנע את צואר הבקבוק של נתיבי המכוניות היום מצפון לדרום.

"כללית יש לציין כי רצועת החוף מבטיחה איכות ארכיטקטונית אורבנית חדשה שבתכנונה נטלו חלק מיטב הכוחות הארכיטקטוניים בתל-אביב. תקותי כי בתוך ה"סנדוויץ'" הזה תתפתח העיר לרמה ארכיטקטונית גבוהה יותר שתשתלב בשני האתרים האלו. שכן יהיה זה כההליך המשך לתכנון הסטנדרטי הגבוה שיחייב התפתחות בהתאם: פארקים יפים כפארק הירקון, מרכזים מפותחים כ"דיזנגוף" סנטר ועוד..."

הקפדה על שמירת הרכוש הצבורי. ואולי החמור מכל, היותנו עם חסר תרבות מגורים ואיכות חיים, בעיקר במה שנוגע לרשות הרבים. ובכל זאת אני אופטימי, ורואה את ההתעוררות שחלה בצבור בשנים האחרונות בכל הנוגע לאיכות החיים בסביבה בה אנו גרים, ודי להזכיר את האגודה למען "ארץ ישראל יפה" את רשות שמורות הטבע, את רשות הגנים, את הרשות לאיכות הסביבה ששרים עומדים מאחוריה. ואם לא אנו, אולי הדור הבא אחרינו יהנה מפירות אלה ויזכה לחיות בעולם יפה יותר.

"אני רואה שתי מערכות תכנוניות העשויות להעלות את רמת התכנון הכללית של העיר תל-אביב: התכנית של חברת אתרים המפתחת את רצועת חוף הים מתד החל משפך הירקון ועד

"החמור מכל, היותנו עם חסר תרבות מגורים ואיכות חיים, בעיקר במה שנוגע לרשות הרבים."

לחיות בעיר מס 5 תשל"ו 1976

הלל עמר